

ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

О.В. СЕМЕНДА, аспірант

Уманський національний університет садівництва

В статті розглядаються основні аспекти ефективного виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах Черкаської області на основі інтенсифікації.

Для успішного функціонування сільськогосподарських підприємств в умовах нестабільності ринкових відносин необхідно інтенсивно розвивати молочне скотарство як важливе стабільне джерело доходів та своєчасно прогнозувати результати своєї діяльності так, щоб гарантувати стійку високу рентабельність виробництва молока.

Єдиний шлях ефективного розвитку галузі молочного скотарства, наближення її до високих виробничо-економічних параметрів, що гарантують конкурентоспроможність, полягає в прискоренні нарощування обсягів виробництва молока на основі інтенсифікації та істотного зростання продуктивності дійного стада корів, підвищення окупності використовуваних ресурсів при стимулюючих закупівельних цінах, які зацікавляють господарства у збільшенні виробництва якісної і менш витратною продукції.

Питання інтенсифікації молочного скотарства всебічно розроблені в наукових працях П.С. Березівського, С.В. Васильчак, В.П. Галушко, М. М. Ільчука, С.М. Кваші, П.Т. Саблука, Г.В. Черевка, О.М. Шпичака та інших економістів-аграріїв. Незважаючи на велику кількість досліджень і публікацій питання ефективності виробництва молока на основі інтенсифікації залишаються не достатньо вивченими.

Метою і завданням дослідження є наукове обґрунтування теоретичних і методичних положень щодо формування та підвищення ефективності виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах Черкаської області на основі інтенсифікації.

Методика досліджень ґрунтується на використанні методів аналізу і синтезу, спостереження, порівняння, рядів динаміки, методу табличного подання.

Результати досліджень. Послідовна інтенсифікація молочного скотарства передбачає не тільки збільшення обсягів виробництва молока, але й подальше підвищення його економічної ефективності. Сутність ефективності інтенсифікації полягає в тому, що збільшення обсягів виробництва продукції відбувається значно швидше, ніж зростання витрат на її виробництво. Суть інтенсифікації молочного скотарства виражається в тому, що з підвищенням продуктивності тварин буде знижуватися собівартість їх продукції, оскільки лише за таких умов найбільш ефективно будуть використовуватися усі ресурси,

які беруть участь у виробничому процесі. У практичній діяльності це виражатиметься в збільшенні прибутку та підвищенні рівня рентабельності.

Інтенсифікація молочного скотарства являє собою складний динамічний процес, який виконується під впливом комплексу зумовлюючих його факторів. Дослідження його в динаміці дозволяє детально простежити зміни в рівні інтенсивності та економічній ефективності [1].

Дослідженнями встановлено, що для кожного рівня розвитку продуктивних сил існують оптимальні межі росту продуктивності послідовних витрат, які можуть і повинні встановлюватися на основі порівняльного аналізу показників інтенсифікації виробництва в господарствах з однаковими природно-економічними умовами та мають однаковий виробничий напрямок [2].

1. Вплив продуктивності корів на ефективність виробництва молока у сільськогосподарських підприємствах Черкаської області, 2010 р.*

Показники	Групи за середньорічним надоєм від однієї корови, кг					Усього по області
	до 3000	3001-4000	4001-5000	5001-6000	понад 6000	
Кількість господарств у групі	28	38	43	23	20	152
Кількість корів, голів	4066	8731	12084	11303	7940	44124
Кількість корів на господарство, голів	145	230	281	491	397	290
Виробництво молока, ц	88998	312016	543215	610535	562228	2116992
Виробництво молока на 1 господарство, ц	3179	8211	12633	26545	28111	13928
Середньорічний надій від 1 корови, кг	2189	3574	4495	5402	7081	4798
Виробничі витрати на 1 голову, грн	4659	6770	9060	11240	14472	9734
у т.ч. витрати кормів на 1 голову, грн	2045	3352	4402	5475	6272	4588
Виробнича собівартість 1 ц, грн	212,87	189,45	201,54	208,09	204,38	202,88
Реалізовано молока, ц	74057	282572	489006	565341	532715	1943691
Реалізовано молока на 1 господарство, ц	2644,9	7436,1	11372	24580	26635,8	12787,44
Повна собівартість 1 ц, грн	244,9	211,45	233,08	238,29	241,36	234,17
Ціна реалізації 1 ц, грн	244,23	264,93	267,16	281,50	280,01	273,65
Прибуток, тис.грн	-50	15113	16663	24430	20589	76745
Прибуток від реалізації 1 ц молока, грн	-0,7	53,5	34,1	43,2	38,7	39,5
Рівень рентабельності, %	-0,3	25,3	14,6	18,1	16,0	16,9

*Джерело: Розраховано автором за формою 50 сільськогосподарських підприємств, що подають в повному обсязі фінансову та статистичну звітність

Дані наведеного групування (табл.1) підтверджують цей висновок і свідчать про те, що в господарствах всіх груп процес виробництва молока має різні економічні, технічні, технологічні та організаційні основи. Перш за все групування дає загальне уявлення про стан розвитку молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах Черкаської області.

Нами було виділено 5 груп з інтервалом коливання продуктивності між групами 1000 кг. На першу групу з надоем на одну корову до 3000 кг припадає 18,4% всіх господарств, на другу – 25,0%, четверту – 15,1. Найбільша по числу господарств і питомій вазі третя група з надоем від 4001 до 5000 кг – 28,3%, найменш чисельною за кількістю господарств є пята група з середньорічним надоем від однієї корови більше 6000 кг – 20 підприємств, або 13% від їх загальної кількості.

Одержані результати групування підтверджують твердження про інтенсифікацію, як процес, пов'язаний зі збільшенням виробничих витрат на одну корову. В нашому дослідженні підвищення продуктивності тварин від групи до групи призводить відповідно до збільшення виробничих витрат на одну корову. Так, в п'ятій групі відносно першої вони збільшились у три рази, а продуктивність корів – у 3,2 рази. Рівень збитковості молока перетворюється у прибутковість.

Таким чином ми переконалися, що підвищення ефективності виробництва молока можливо лише на основі інтенсифікації молочного скотарства. У групах з низькою продуктивністю корів виробничі витрати на одну голову коливаються в межах 5000-6000 грн (екстенсивна форма ведення галузі), а у групах з високим надоем вони складають понад 10000 грн (інтенсивна форма). Однак, слід пам'ятати, що сам по собі розмір виробничих витрат на одну корову без аналізу їх структури дає тільки загальне уявлення про форми відтворювального процесу у молочному скотарстві.

Одним з узагальнюючих показників ефективності сільськогосподарського виробництва є рентабельність. Чим вищі показники рентабельності, тим ефективніше ведеться виробництво, більше засобів направляється на його розширення. Високий рівень рентабельності досягається в умовах інтенсивного ведення молочного скотарства. Про це свідчать дані групування тих же господарств за рівнем рентабельності (табл. 2).

До першої групи, що за рівнем рентабельності є збитковими, належать 38 господарств, для яких характерним є низька концентрація поголів'я корів в середньому 256 голів на одне господарство та високі виробничі витрати на 1 голову – 10106 грн порівняно з іншими групами. У другу групу з низьким рівнем рентабельності увійшло 44 господарства, або 35,2% від загальної їх кількості. В даній групі є вищими виробничо-економічні показники порівняно з сільськогосподарськими підприємствами, які увійшли до першої групи.

Концентрація поголів'я у даній групі була вищою на 28,1%, середньорічний надій молока від однієї корови – на 9,0%, вартість кормів на 1 голову – на 6,0%. Одночасно, повна собівартість 1 ц молока зменшилась на 17%, ціна реалізації 1 ц молока в підприємствах даної групи покривала витрати

ресурсів, які були затрачені в процесі виробництва і як наслідок, рівень рентабельності становив 6,6%.

2. Групування сільськогосподарських підприємств Черкаської області за рівнем рентабельності виробництва молока, 2010 р.*

Показники	Групи за рентабельністю виробництва молока, %					Усього по області
	збиткові	0,1-15	15,1-30	30,1-45	понад 45	
Кількість господарств у групі	38	44	18	18	34	152
Кількість корів, голів	9727	14428	4754	5520	9737	44166
Кількість корів на господарство, голів	256	328	264	307	286	291
Виробництво молока, ц	445014	719094	221899	275983	478482	2140472
Виробництво молока на 1 господарство, ц	11711	16343	12328	15332	14073	14082
Середньорічний надій від 1 корови, кг	4575	4984	4668	5000	4914	4846
Виробничі витрати на 1 голову, грн	10106	11041	9753	9797	7818	9830
у т.ч. витрати кормів на 1 голову, грн	4644	4996	4553	4748	4049	4631
Виробнича собівартість 1 ц, грн	220,90	221,54	208,95	195,95	159,09	202,84
Реалізовано молока, ц	404347	665937	204883	254445	436530	1966142
Реалізовано молока на 1 господарство, ц	10640,71	15134,93	11382,39	14135,83	12839,12	12935,14
Повна собівартість 1 ц, грн	300,73	250,66	223,23	212,17	164,77	234,05
Ціна реалізації 1 ц, грн	266	267	269	291	283	273,86
Прибуток, тис. грн	-13986	11035	9442	20086	51700	78276,7
Прибуток від реалізації 1 ц молока, грн	-34,6	16,6	46,1	78,9	118,4	39,81
Рівень рентабельності, %	-11,5	6,6	20,6	37,2	71,9	17,01

Джерело: Розраховано автором за формою 50 сільськогосподарських підприємств, що подають в повному обсязі фінансову та статистичну звітність

Найвищий рівень рентабельності виробництва молока був у сільськогосподарських підприємствах, які увійшли до п'ятої групи (71,9%). Сюди було віднесено 34 господарства або 22,4% від загальної їх кількості. Собівартість 1 ц молока, виробнича і повна, становили 159,09 і 164,77 грн відповідно, а ціна реалізації – 283,0 грн., що склалася внаслідок одержання продукції високої якості.

Галузь молочного скотарства на сучасному етапі розвитку потребує суттєвого технічного переоснащення. За останні роки лише в 11 господарствах області проведена реконструкція тваринницьких приміщень та введено в дію 11 доїльних залів. Проводиться робота ще в двох господарствах

Христинівського району по запровадженню сучасних технологій виробництва, розпочата реконструкція та розширення виробництва потужностей в господарстві Маньківського району. Але, цього надзвичайно мало і враховуючи підвищення вимог до якості продукції необхідно активізувати роботу по впровадженню сучасних технологій виробництва.

Осторонь проведення цієї роботи не повинні стояти молокопереробні підприємства. Лише спільна взаємовигідна співпраця виробників та переробників молока може забезпечити нарощування виробництва та збільшення об'ємів його переробки та підвищення якості.

Висновки. Таким чином, перспективним напрямком підвищення ефективності виробництва молока в Черкаській області є забезпечення подальшого зростання продуктивності корів при економному використанні всіх виробничих ресурсів.

Слід зауважити, що це можливо при інтенсифікації ведення галузі, для чого необхідно:

- проведення повної механізації всіх процесів виробництва;
- дотримання всіх технологічних вимог до виконання робіт з обслуговування тваринництва;
- розробка ефективної системи оплати праці, що включає різні види премій за досягнення встановлених показників розвитку галузі;
- формування ефективної кормової бази;
- перехід на ресурсозберігаючі технології при повному ресурсному забезпеченні;
- формування ефективного ринку збуту продукції;
- розвиток ефективних коопераційних і інтеграційних зв'язків, як всередині галузі, так і з підприємствами, що переробляють молочну сировину.

Підвищенню інтенсифікації молочного скотарства регіону сприятиме також інтеграція сільськогосподарських, переробних та торговельних підприємств у єдину господарську систему, засновану на інтеграції матеріальних інтересів, ресурсів і можливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Козак Ю.П. Економічні заходи та перспективи розвитку молочного сектора АПК шляхом інтенсифікації / Ю.П. Козак // Економіка та управління АПК: Зб. наук. праць / Білоцерків. нац. аграр. ун-т. – Біла Церква, 2010. – Вип. 71. – С. 113-116.
2. Гіржева О.М. Економічний механізм інтенсифікації підвищення конкурентоспроможності виробництва молока / О.М. Гіржева // Вісник Сумського нац. агр. ун-ту. – 2009. – № 4. – С. 58-66.
3. Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств за 2010 рік: [стат. зб.]. – Черкаси: Головне управління статистики у Черкаській області, 2011. – 60 с.

Проведена оценка эффективности производства молока в сельскохозяйственных предприятиях Черкасской области. Аргументированно целесообразность интенсификации отрасли молочного скотоводства как основного направления повышения ее эффективности.

Ключевые слова: *молоко, молочное скотоводство, интенсификация, эффективность, рентабельность.*

The evaluation of the efficiency of milk production in agricultural enterprises Cherkasy region. Argued feasibility of intensifying dairy cattle as the main direction of improving its performance.

Key words: *milk, dairy cattle, intensification, efficiency, profitability.*